

ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ,
ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН ЯАМ

2024

ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ, ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН САЛБАРЫН СТАТИСТИК

(УРЬДЧИЛСАН ГҮЙЦЭТГЭЛЭЭР)

ГАРЧИГ

НЭГ. МАЛ АЖ АХУЙ

- 1.1.Малчдын тоо
- 1.2.Малтай өрх
- 1.3.Малчин өрхийн тоо
- 1.4.Малын тоо
- 1.5.Мал төллөлт
- 1.6.Бойжуулсан төл
- 1.7.Том малын хорогдол
- 1.8.Хадлан бэлтгэл

ХОЁР. ГАЗАР ТАРИАЛАН

- 2.1.Тариалан эрхэлдэг өрх, аж ахуйн нэгж, байгууллага
- 2.2.Нийт тариалсан талбай
- 2.3.Нийт хураасан ургац
 - 2.3.1.Үр тариа
 - 2.3.2.Төмс
 - 2.3.3.Хүнсний ногоо
 - 2.3.4.Таримал тэжээл

ГУРАВ. БОЛОВСРУУЛАХ ҮЙЛДВЭР

- 3.1.Салбарын гол нэр төрлийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл

ДӨРӨВ.МАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ДУНДАЖ ҮНЭ

АШИГЛАСАН МЭДЭЭЛЭЛ

НЭГ. МАЛ АЖ АХУЙ

1.1.Малчдын тоо: Мал тооллогын 2024 оны дүнгээр, манай улсын хөдөлмөр эрхэлдэг дөрвөн хүн тутмын нэг нь буюу 308.7 мянган малчид мал аж ахуйн салбарт ажиллаж байна. Малчдын тоо өмнөх оноос 10.4 мянга буюу 3.5 хувиар өссөн байна. Нийт малчдын 185.4 мянга буюу 60.1 хувь нь эрэгтэй, 123.3 мянга буюу 39.9 хувь нь эмэгтэй малчид байна.

Хүснэгт 1. Малчдын тоо, жил бүрийн эцэст

Бүс	2021	2022	2023	2024
Бүгд	305.4	305.1	298.3	308.7
Баруун бүс	76.2	77.0	74.4	77.7
Хангайн бүс	127.2	126.0	124.7	128.5
Төвийн бүс	61.0	60.5	58.1	59.9
Зүүн бүс	37.0	37.1	36.7	37.4
Улаанбаатар	4.1	4.4	4.5	5.1

Эх сурвалж: Үндэсний статистикийн хороо 2024-XII

Мал тооллогын 2024 оны дүнгээр, манай улсын хөдөлмөр эрхэлдэг дөрвөн хүн тутмын нэг нь буюу 308.7 мянган малчид мал аж ахуйн салбарт ажиллаж байна.

Малчдын тоо өмнөх оноос 10.4 мянга буюу 3.5 хувиар өссөн байна. Нийт малчдын 185.4 мянга буюу 60.1 хувь нь эрэгтэй, 123.3 мянга буюу 39.9 хувь нь эмэгтэй малчид байна. Малчдын тоог аймгаар, өмнөх оныхтой харьцуулан авч үзэхэд, Говьсүмбэр Баянхонгор, Дорноговь, Өмнөговь аймагт 5 - 338 -аар буурсан бол бусад аймгуудад 27 - 1233 -аар өссөн байна.

1.2.Малтай өрх: Малтай өрхийг малын тоогоор нь бүлэглэж үзэхэд, 50 хүртэлх малтай өрх 13.0 хувиар, 51-200 хүртэлх малтай өрх 4.4 хувиар өсөж, 201-500 малтай өрх 4.7 хувиар, 501-999 малтай өрх 12.9 хувиар, 1000-2000 малтай өрх 28.3 хувиар, 2001-ээс дээш малтай өрх 49.0 хувиар тус тус буурсан байна.

Малтай нэг өрхөд ногдох малын тоо 2024 онд дунджаар 230 болж, өмнөх оноос 30 толгой мал буюу 11.5 хувиар буурсан байна. Малтай нэг өрхөд 19 адуу, 20 үхэр, 2 тэмээ, 98 хонь, 91 ямаа ногдож байна. Малтай нэг өрхөд ногдох үхэр 1, хонь 21, ямаа 8 толгойгоор өмнөх оноос тус тус буурч, харин адуу, тэмээний тоо өөрчлөлтгүй байна.

Мал тооллогын 2024 оны дүнгээр нийт малтай өрхийн 78.5 хувь буюу 195.7 мянган өрх нь жилийн дөрвөн улирлын туршид малаа маллаж, амьжиргааны эх үүсвэр нь болж байгаа малчин өрх байна. Малчин өрхийн тоо өмнөх оноос 6.5 мянга буюу 3.4 хувиар өсжээ.

Хүснэгт 2. Малтай өрхийн бүлэглэлт, малын тооны бүлгээр, жил бүрийн эцэст

Малын төрөл	Малтай өрхийн тоо, мянган өрх				Малтай нэг өрхөд ногдох малын тоо, толгой			
	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024
Бүгд	246.3	248.3	247.9	249.5	272	285	260	230
50 хүртэлх	53.6	52.7	56.7	64.1	24	24	24	23
51-200	85.1	83.8	85.9	89.7	118	119	118	116
201-500	67.0	67.3	66.4	63.3	320	322	321	319
501-999	29.9	32.3	29.9	26.1	683	687	680	674
1000-2000	10.2	11.5	8.5	6.1	1218	1226	1208	1189
2001- дээш	0.553	0.630	0.394	0.201	2507	2483	2492	2472

Эх сурвалж: Үндэсний статистикийн хороо 2024-XII

Малчин өрхийг малын тоогоор нь бүлэглэж үзэхэд 50 хүртэлх малтай өрх 25.1 хувиар, 51-200 хүртэлх малтай өрх 10.6 хувиар өссөн бол, 201-500 малтай өрх 2.4 хувиар, 501-999 малтай өрх 12.1 хувиар, 1000-2000 малтай өрх 28.1 хувиар, 2001-ээс дээш малтай өрх 48.0 хувиар тус тус буурсан байна.

1.3.Малчин өрхийн тоо: Малчин нэг өрхөд ногдох малын тоо 2024 онд дунджаар 269 болж, өмнөх оноос 40 толгой мал буюу 12.9 хувиар буурсан байна. Малчин нэг өрхөд 21 адуу, 23 үхэр, 2 тэмээ, 115 хонь, 108 ямаа ногдож байна. Малчин нэг өрхөд ногдох адуу 1, үхэр 1, ямаа 10, хонь 28 толгойгоор өмнөх оныхоос тус тус буурч, харин тэмээний тоо өөрчлөлтгүй байна.

Хүснэгт 3. Малчин өрхийн тоо, бүсээр, жил бүрийн эцэст

Бүс	2021	2022	2023	2024
Бүгд	188.6	190.8	189.3	195.7

Баруун бүс	46.2	46.6	46.2	48.3
Хангайн бүс	76.3	76.7	76.6	79.1
Төвийн бүс	39.6	39.9	38.9	39.9
Зүүн бүс	24.2	24.2	24.7	0.5
Улаанбаатар	3.3	3.3	3.7	0.1

Эх сурвалж: Үндэсний статистикийн хороо 2024-ХII

Мал тооллогын 2024 оны дүнгээр малчин өрхийн 83.2 хувь нь цахилгааны эх үүсгүүртэй, 75.5 хувь нь телевизортой, 63.6 хувь нь автомашинтай, 48.8 хувь нь мотоциклтой байна.

Цахилгааны эх үүсгүүртэй өрхийн тоо 2024 онд 162.9 мянга болж, өмнөх оноос 6.3 мянга (4.0%), телевизортой өрхийн тоо 147.8 мянга болж, өмнөх оноос 6.1 мянга (4.3%), автомашинтай өрхийн тоо 124.4 мянга болж, өмнөх оноос 10.8 мянга (9.5%), мотоциклтой өрхийн тоо 95.4 мянга болж, өмнөх оноос 2.1 мянга (2.3%) -аар тус тус өссөн байна.

1.4.Малын тоо: Малын тоо 57.6 сая болж, өмнөх оноос 11.9 хувиар буурлаа. 2024 оны эцэст, мал тооллогын дүнгээр, улсын хэмжээнд нийт 57.6 сая толгой мал, үүнээс 4.7 сая адуу, 5.1 сая үхэр, 480.6 мянган тэмээ, 24.5 сая хонь, 22.9 сая ямаа тоологдов.

Малын тоо өмнөх оныхоос 7.0 сая (10.9%)-аар буурсан байна. Малын төрлөөр авч үзэхэд, хонь 4.9 сая (16.7%), ямаа 1.7 сая (6.9%), үхэр 276.4 мянга (5.2%), адуу 146.6 мянга (3.0%)-аар тус тус буурч, тэмээ 6.7 мянга (1.4%) аар өссөн байна.

Хүснэгт 4. Малын тоо, төрлөөр, мянган толгой, жил бүрийн эцэст

Малын төрөл	2021	2022	2023	2024	Өөрчлөлт	
					тоо	Хувиар
Бүгд	67343.8	71121.5	64681.9	57647.9	- 7033.9	- 10.9
Адуу	4324.4	4821.1	4829.7	4683.1	- 146.6	- 3.0
Үхэр	5022.2	5512.8	5350.8	5074.4	- 276.4	- 5.2
Тэмээ	454.0	470.5	473.9	480.6	+ 6.7	+ 1.4
Хонь	31087.0	32747.7	29409.4	24490.4	- 4918.9	- 16.7
Ямаа	26456.1	27569.4	24618.2	22919.4	- 1698.8	- 6.9

Эх сурвалж: Үндэсний статистикийн хороо 2024-ХII

2024 оны тооллогын дүнгээр, нийт сүрэгт хонь 42.5 хувь, ямаа 39.8 хувь, үхэр 8.8 хувь, адуу 8.1 хувь, тэмээ 0.8 хувийг эзэлж байна. Нийт сүрэгт 5 төрлийн малын эзлэх хувийг мал хувийн өмчид шилжиж эхэлсэн 1990 онтой харьцуулахад ямааны эзлэх хувь 20.0 нэгж хувиар өсөж, харин хониных 15.8 нэгж хувиар, үхрийнх 2.2 нэгж хувиар, адууных 0.6 нэгж хувиар, тэмээнийх 1.3 нэгж хувиар тус тус буурсан байна.

Манай улсын хонь, ямааны харьцаа 1990 он хүртэл 75:25 буюу 3 хонинд нэг ямаа ногдож, зохистой харьцааг хадгалж байсан. Гэвч сүүлийн жилүүдэд сүргийн бүтцэд болон малын бэлчээр ашиглалтад зохистой энэ уламжлалт харьцаа алдагдсаар 30 гаруй жил болж байна. Тухайлбал, ямааны тоо толгойн өсөлт 1993 оноос эхэлж, ноолуур үнэд орсонтой холбогдон 1994-2003 онд хонины тоотой ижил түвшинд болж, 2003-2009 оны ямааны тоо хонины тооноос давж, 2009-2015 онд хонины тоо толгойтой дүйцэж, 50:50 харьцаатай болсон. Бог малд хонь ямааны эзлэх хувь 2024 онд 52:48 харьцаатай болсон байна.

Улсын хэмжээнд Архангай аймаг адуу, үхрийн тоогоор, Өмнөговь аймаг тэмээний тоогоор, Өвөрхангай аймаг хонины тоогоор, Баянхонгор аймаг ямааны тоогоор тэргүүлж байна. Мал тооллогын дүнгээр Хөвсгөл аймаг нийт 5.2 сая толгой мал тоолуулж тэргүүлсэн бол, Өвөрхангай аймаг 5.1 сая толгой, Төв аймаг 4.2 сая толгой, Архангай аймаг 4.1 сая толгой, Баянхонгор аймаг 4.0 сая толгой мал тоолуулж удааллаа.

1.5.Мал төллөлт: Төллөлтийн хувь өмнөх оноос 9.9 нэгж хувиар, гүүнийх 6.8 нэгж хувиар, үнээнийх 6.6 нэгж хувиар, ингэнийх 3.1 нэгж хувиар, эм хониных 11.9 нэгж хувиар, эм ямааных 8.6 нэгж хувиар тус тус буурсан байна.

Хүснэгт 5. Мал төллөлт, эх малын төрлөөр, мянган толгой, жил бүрийн эцэст

Эх малын төрөл	Оны эхний хээлтэгч		Төллөсөн хээлтэгч		Төллөлтийн хувь	
	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Бүгд	30855.7	29993.4	22679.8	19063.1	73.5	63.6
Гүү	1607.1	1704.3	1093.7	1044.7	68.1	61.3
Үнээ	2203.9	2193.6	1653.4	1501.2	75.0	68.4
Ингэ	173.5	177.0	79.5	75.6	45.8	42.7
Эм хонь	14974.7	14288.9	11613.1	11613.1	77.6	65.7
Эм ямаа	11896.5	11629.7	8240.1	8240.1	69.3	60.7

Эх сурвалж: Үндэсний статистикийн хороо 2024-ХII

1.6.Бойжуулсан төл: 2024 онд 16.2 сая болж, өмнөх оноос 2.1 сая толгой 11.4% буурчээ. Бойжилтын хувь 85.1% болж, өмнөх оноос 4.4 нэгж хувиар өссөн байна. Төрлөөр авч үзвэл, гарсан унаганы 89.9 хувь, тугалын 92.0 хувь, ботгоны 95.2 хувь, хурганы 84.4 хувь, ишигний 83.7 хувь нь бойжсон байна.

Хүснэгт 6. Бойжуулсан төл, төлийн төрлөөр, жил бүрийн эцэст, мянган толгой

Эх малын төрөл	Гарсан төл		Бойжуулсан төл		Төл бойжилтын хувь	
	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Бүгд	22719.5	19079.7	18323.0	16231.9	80.6	85.1
Унага	1093.7	1044.7	950.0	938.8	86.9	89.9
Тугал	1653.4	1501.2	1474.5	1381.5	89.2	92.0
Ботго	79.5	75.6	75.3	72.0	94.8	95.2
Хурга	11635.7	9394.0	9455.4	7925.3	81.3	84.4
Ишиг	8257.3	7064.2	6367.8	5914.3	77.1	83.7

Эх сурвалж: Үндэсний статистикийн хороо 2024-XII

Оны эхний малын 14.5 хувь буюу 9.4 сая том мал 2024 онд зүй бусаар хорогдлоо. Нийт хорогдсон малын 33.1 мянга (0.4%) нь өвчнөөр хорогдсон байна. Том малын зүй бус хорогдлыг төрлөөр нь авч үзвэл, хонь 5.0 сая, ямаа 3.0 сая, үхэр 800.1 мянга, адуу 558.9 мянга, тэмээ 11.2 мянгаар хорогдсон байна. Нийт хорогдсон малын 31.6 хувийг ямаа, 53.8 хувийг хонь эзэлж байна.

1.7.Том малын хорогдол: Том малын хорогдол 2024 онд Сүхбаатар аймагт 1.8 сая (19.5%), Хэнтий аймагт 1.5 сая (16.1%), Архангай аймагт 993.3 мянга (10.6%), Төв аймагт 843.1 мянга (9.0%), Дорноговь аймагт 682.7 (7.3%) мянган мал хорогдсон нь том малын хорогдлын 62.5 хувийг эзэлж байна.

Хүснэгт 7. Хорогдсон том мал, төрлөөр, жил бүрийн эцэст, мянган толгой

Малын төрөл	Хорогдсон том мал				Оны эхний малд том малын хорогдлын эзлэх хувь			
	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024
Бүгд	3012.3	667.5	4921.5	9364.1	4.4	0.9	6.9	14.4
Адуу	118.4	34.2	269.7	558.9	2.9	0.8	5.6	11.6
Үхэр	188.4	56.8	415.5	800.1	3.9	1.1	7.5	14.9
Тэмээ	22.2	2.0	8.8	11.2	4.7	0.4	1.9	2.4
Хонь	1123.5	301.8	2174.2	5037.6	3.7	0.9	6.6	17.1
Ямаа	1559.9	272.7	2053.3	2956.3	5.6	1.0	7.5	12.0

Эх сурвалж: Үндэсний статистикийн хороо 2024-XII

1.8.Хадлан бэлтгэл: 2024 онд нийт 1577.4 мянган тонн хадлан бэлтгэсэн нь өмнөх оныхоос 12.7 мянган тонн буюу 0.8 хувиар өссөн байна. Бэлтгэсэн хадланг аймгаар авч үзэхэд, Баянхонгор, Архангай, Дорноговь, Өмнөговь, Өвөрхангай, Дорнод, Дундговь, Дархан-Уул, Төв, Сэлэнгэ, Хөвсгөл аймагт 725.3 тонноос 39.8 мянган тонноор буюу 1.1 - 39.1 хувиар буурч, харин бусад аймаг болон Улаанбаатар хотод 1.5 мянган тонноос 52.4 мянган тонн буюу 4.7 хувиас 66.1 хувиар өссөн байна.

Хонин толгойд шилжүүлснээр хадлан, бэлчээрийн 100 га талбайд ногдох малын тоо 2024 онд 84 толгой болж, өмнөх оноос 7 толгойгоор буурсан байна. Энэ үзүүлэлт Улаанбаатар хот, Орхон, Дархан-Уул, Булган, Архангай, Хөвсгөл, Сэлэнгэ, Өвөрхангай, Төв, Хэнтий, Говьсүмбэр, Баян-Өлгий аймгуудад улсын дунджаас 1 - 1140 толгойгоор их байна.

Хүснэгт 8. Хадлан бэлчээрийн 100 га талбайд ногдох хонин толгойд шилжүүлсэн малын тоо, бүсээр

Аймаг, нийслэл	Хонин толгойд шилжүүлсэн малын тоо, сая толгойгоор				100 га хадлан, бэлчээрийн талбайд ногдох хонин толгойд шилжүүлсэн мал, толгойгоор			
	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024
Бүгд	117.6	126.7	119.8	110.7	106	114	91	84
Баруун бүс	25.6	25.8	23.4	24.0	92	93	64	66
Хангайн бүс	40.6	45.3	44.4	43.2	160	179	156	152
Төвийн бүс	26.4	28.6	27.1	24.1	75	82	67	60
Зүүн бүс	23.7	25.8	23.7	18.0	105	115	92	70
Улаанбаатар	1.2	1.3	1.3	1.4	560	594	473	500

Эх сурвалж: Үндэсний статистикийн хороо 2024-XII

Бусад аймгуудад улсын дунджаас 3 - 63 толгойгоор бага байна. Улсын хэмжээнд мал тооллогын дүнгээр 249.5 мянган малтай өрх тооллогод хамрагдаж, өмнөх оноос 1.6 мянган өрхөөр буюу 0.6 хувиар өссөн байна.

ХОЁР. ГАЗАР ТАРИАЛАН

2.1.Тариалан эрхэлдэг өрх, аж ахуйн нэгж, байгууллага: Газар тариалангийн салбарт 2024 онд нийт 16.2 мянган өрх, 1.5 мянган аж ахуйн нэгж, байгууллага үйл ажиллагаа явуулсан байна.

Тариалан эрхэлдэг өрхийн 38.4 хувь нь Төвийн бүсэд, 21.1 хувь нь Хангайн бүсэд, 19.4 хувь нь Баруун бүсэд, 13.3 хувь нь Зүүн бүсэд, 7.8 хувь нь Улаанбаатар хотод ногдож байна.

Харин тариалан эрхэлдэг аж ахуйн нэгж, байгууллагын 51.2 хувь нь Төвийн бүсэд, 22.4 хувь нь Хангайн бүсэд, 13.6 хувь нь Баруун бүсэд, 9.3 хувь нь Зүүн бүсэд, 3.5 хувь нь Улаанбаатар хотод ногдож байна.

2.2.Нийт тариалсан талбай: Улсын хэмжээнд 2024 онд нийт 632.7 мянган га талбайд тариалалт хийсэн нь өмнөх оноос 9.5 (1.5%) мянган га-гаар буурсан байна.

Хүснэгт 9. Нийт тариалсан талбай, ургамлын төрлөөр

Төрөл	Тариалсан талбай, мянган га			Өөрчлөлт	
	2022	2023	2024	Дүн	Хувь
Нийт	618.6	642.2	632.7	- 9.5	- 1.5
Үр тариа	385.1	363.1	354.4	- 8.7	- 2.4
Төмс	21.0	19.4	19.6	+ 0.2	+ 1.0
Хүнсний ногоо	14.2	15.8	20.2	+ 4.4	+ 28.1
Таримал тэжээл	73.5	106.9	100.8	- 6.1	- 5.7
Техникийн ургамал	124.1	136.9	132.4	- 4.5	- 3.3

Эх сурвалж: Үндэсний статистикийн хороо 2024-XII

Нийт тариалсан талбайн 354.4 (56.0%) мянган га-д үр тариа, 132.4 (20.9%) мянган га-д техникийн ургамал, 100.8 (15.9%) мянган га-д таримал тэжээл, 20.2 (3.2%) мянган га-д хүнсний ногоо, 19.6 (3.1%) мянган га-д төмс тус тус тариалсан нь өмнөх оноос үр тарианы талбай 8.7 (2.4%) мянган га, таримал тэжээлийнх 6.1 (5.7%) мянган га, техникийн ургамлынх 4.5 (3.3%) мянган га -гаар буурч, хүнсний ногооных 4.4 (28.1%) мянган га, төмснийх 0.2 (1.0%) мянган га гаар тус тус өссөн байна.

Нийт тариалсан талбай 2024 онд 632.7 мянган га-д хүрсэн нь 1990-1992 оны түвшинтэй ойролцоо байна. Сүүлийн 30 гаруй жилээр авч үзэхэд, 2006 онд хамгийн бага буюу 162.0 мянган га-д талбайд тариалалт хийсэн байжээ.

Нийт тариалсан талбайд үр тариа 1990-2007 оны дунджаар 88.9 хувийг эзэлж байсан бол сүүлийн 17 жилд буюу 2008-2024 онд 72.9 хувийг эзлэх болсон байна. Энэ нь үр тариа нь газар тариалангийн голлох бүтээгдэхүүн хэвээр байгаа боловч нийт талбайд эзлэх хувь буурч, 106 хүнсний ногоо, таримал тэжээл, техникийн ургамлын нэр төрөл нэмэгдэх хандлагатай байгааг харуулж байна.

2.3.Нийт хураасан ургац: Улсын хэмжээнд 2024 онд үр тариа 443.2 мянган тонн, төмс 251.4 мянган тонн, хүнсний ногоо 282.3 мянган тонн, таримал тэжээл 259.2 мянган тонн, техникийн ургамал 59.4 мянган тонныг хураан авч, 1.6 сая тонн хадлан, 58.5 мянган тонн гар тэжээл бэлтгэсэн байна.

Хүснэгт 10. Нийт хураасан ургац, ургамлын төрлөөр

Төрөл	Хураасан ургац, мянган тонн			Өөрчлөлт	
	2022	2023	2024	Дүн	Хувь
Нийт					
Үр тариа	428.6	470.3	443.2	- 27.2	- 5.8
Төмс	214.0	179.4	251.4	+ 72.0	+ 40.2
Хүнсний ногоо	148.9	208.4	282.3	+ 73.9	+ 35.5
Таримал тэжээл	171.2	258.2	259.2	+ 1.0	+ 0.4
Техникийн ургамал	49.2	55.4	59.4	+ 4.0	+ 7.3
Бэлтгэсэн өвс, хадлан	1562.5	1564.7	1577.4	+ 12.7	+ 0.8

Эх сурвалж: Үндэсний статистикийн хороо 2024-XII

Өмнөх оноос хураасан хүнсний ногоо 73.9(35.5%) мянган тонн, хураасан төмс 72.0 (40.2%) мянган тонн, хураасан техникийн ургамал 4.0 (7.3%) мянган тонн, хураасан таримал тэжээл 1.0 (0.4%) мянган тонн, бэлтгэсэн өвс, хадлан 12.7 (0.8%) мянган тонноор тус тус өсөж, харин хураасан үр тариа 27.2 (5.8%) мянган тонноор буурсан байна.

2.3.1.Үр тариа: Нийт хураасан үр тарианы 89.6 хувийг улаан буудай, 8.0 хувийг овьёос, 2.1 хувийг арвай, 0.3 хувийг бусад үр тариа эзэлж байна. Хураасан үр тариа өмнөх оноос Дундговь, Баянхонгор, Баян-Өлгий, Говь-Алтай, Ховд, Увс, Хэнтий аймагт 1.6 тонноос 7.1 мянган тонн буюу 37.0 хувиас 2.6 дахин

өсөж, харин бусад аймаг болон Улаанбаатар хотод 21.0 тонноос 12.9 мянган тонн буюу 0.3 - 95.2 хувиар буурсан байна.

Хүснэгт 11. Хураасан үр тариа

Төрөл	Хураасан ургац, мянган тонн		Өөрчлөлт	
	2023	2024	Дүн	Хувь
Үр тариа	470.3	443.2	- 27.2	- 5.8
Улаан буудай	443.4	397.3	- 46.2	- 10.4
Арвай	6.5	9.1	+ 2.6	+ 39.8
Овьёос	18.8	35.6	+ 16.8	+ 89.4
Бусад үр тариа	1.6	1.2	- 0.4	- 26.2

Эх сурвалж: Үндэсний статистикийн хороо 2024-XII

Хураасан үр тарианы 42.3 хувь нь Сэлэнгэ аймаг, 23.2 хувь нь Төв аймаг, 9.3 хувь нь Булган аймаг, 5.0 хувь нь Хэнтий аймаг, 4.0 хувь нь Хөвсгөл аймагт, хураасан төмсний 65.5 хувь нь Төв аймаг, 17.3 хувь нь Сэлэнгэ аймаг, 3.6 хувь нь Ховд аймаг, 1.9 хувь нь Дархан-Уул аймагт, хураасан хүнсний ногооны 53.1 хувь нь Сэлэнгэ аймаг, 14.5 хувь нь Төв аймаг, 12.3 хувь нь Дархан-Уул аймаг, 6.4 хувь нь Ховд аймагт тус тус ногдож байна.

Улсын хэмжээнд 2024 онд нэг га-гаас дунджаар 12.5 центнер үр тариа, 128.2 центнер төмс хураасан нь өмнөх оноос төмснийх 35.8 (38.8%) центнерээр өсөж, олон жилийн дунджаас 29.5 (29.9%) центнерээр их байна. Харин үр тарианых 0.4 (3.5%) центнерээр буурч, олон жилийн дунджаас 2.4 (23.8%) центнерээр их байна.

Үр тарианы га-гийн ургац 2024 онд Сэлэнгэ, Баянхонгор, Улаанбаатар хот, Говь-Алтай, Төв, Баян-Өлгий, Орхон, Дорноговь аймагт улсын дунджаас 1.3-28.0 центнерээр их, харин бусад аймагт улсын дунджаас 0.9-11.1 центнерээр бага байна. Төмсний га-гийн ургац Төв, Сэлэнгэ аймагт улсын дунджаас 7.9-22.6 центнерээр их, харин бусад аймаг болон Улаанбаатар хотод улсын дунджаас 10.7-85.9 центнерээр бага гарсан байна.

2.3.2.Төмс: Хураасан төмс өмнөх оноос Говьсүмбэр, Увс, Завхан, Дорнод, Ховд, Баян-Өлгий, Орхон, Булган, Дархан-Уул, Сэлэнгэ, Төв аймагт 24.9 тонноос 63.6 мянган тонн буюу 1.2-63.0 хувиар өсөж, бусад аймаг болон Улаанбаатар хотод 17.2 тонноос 1.7 мянган тонн буюу 5.0-54.0 хувиар буурсан байна.

2.3.3.Хүнсний ногоо: Хураасан хүнсний ногоо өмнөх оноос 73.9 мянган тонн буюу 35.5 хувиар өслөө.

Хураасан хүнсний ногоо өмнөх оноос 73.9 мянган тонн буюу 35.5 хувиар өслөө. Хураасан хүнсний ногоо өмнөх оноос Говьсүмбэр, Дорнод, Ховд, Архангай, Баян-Өлгий, Увс, Орхон, Төв, Дархан-Уул, Сэлэнгэ аймагт 24.8 тонноос 63.7 мянган тонн буюу 0.3-73.8 хувиар өсөж, бусад аймаг болон Улаанбаатар хотод 25.0 тонноос 2.1 мянган тонн буюу 3.7-49.8 хувиар буурсан байна.

Хүснэгт 12. Хураасан хүнсний ногоо, төрлөөр

Төрөл	Хураасан ургац, мянган тонн		Өөрчлөлт	
	2023	2024	Дүн	Хувь
Төмс	179.4	251.4	+ 72.0	+ 40.2
Хүнсний ногоо	208.4	282.3	+ 73.9	+ 35.5
Байцай	45.8	53.0	+ 7.2	+ 15.6
Лууван	53.9	83.5	+ 29.6	+ 55.0
Шар манжин	45.3	77.0	+ 31.7	+ 70.1
Хүрэн манжин	12.0	16.9	+ 4.9	+ 40.7
Сонгино	25.0	24.1	- 0.9	- 3.7
Сармис	2.1	2.0	0.0	- 0.5
Өргөст хэмх (ург)	5.0	4.7	- 0.3	- 6.8
Өргөст хэмх (давжаа)	3.5	5.3	+ 1.8	+ 51.8
Улаан лооль	2.2	2.1	- 0.1	- 4.0
Тарвас, гуа	10.9	11.6	+ 0.8	+ 7.3
Бусад хүнсний ногоо	2.9	2.0	- 0.8	- 27.6

Эх сурвалж: Үндэсний статистикийн хороо 2024-XII

2.3.4.Таримал тэжээл: өмнөх оноос Баянхонгор, Архангай, Дорноговь, Өмнөговь, Өвөрхангай, Дорнод, Дундговь, Дархан-Уул, Төв, Сэлэнгэ, Хөвсгөл аймагт 725.3 тонноос 39.8 мянган тонноор буюу 1.1-39.1 хувиар буурч, харин бусад аймаг болон Улаанбаатар хотод 1.5 -52.4 мянган тонн буюу 4.7 – 66.1 хувиар өссөн байна.

Хүснэгт 13. Хураасан таримал тэжээл, төрлөөр

Төрөл	Хураасан ургац, мянган тонн	Өөрчлөлт
-------	-----------------------------	----------

	2023	2024	Дүн	Хувь
Таримал тэжээл	258.2	259.2	+ 1.0	+ 0.4
Ногоон тэжээл	243.3	236.8	- 6.5	- 2.7
Олон наст	9.6	8.2	- 1.4	- 15.0
Даршны ургамал	4.2	11.5	+ 7.3	+ 173.3
Бусад таримал тэжээл	1.1	2.6	+ 1.6	+ 149.1
Техникийн ургамал	55.4	59.4	+ 4.0	+ 7.3
Рапс	55.3	59.4	+ 4.1	+ 7.4
Бусад техникийн ургамал	0.1	0.1	- 0.1	- 51.8

Эх сурвалж: Үндэсний статистикийн хороо 2024-XII

ГУРАВ. БОЛОВСРУУЛАХ ҮЙЛДВЭР

3.1.Салбарын гол нэр төрлийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл: Боловсруулах аж үйлдвэрийн салбарт шохой, нүүрсэн шахмал түлш, шингэн сүү, ус, ундаа жүүс, малын мах, цемент, цагаан архи зэрэг гол нэр төрлийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийн биет хэмжээ 0.6 – 15.1 хувиар өсөж, харин цэвэр спирт, гурил, янжуур тамхи, ноолууран сүлжмэл эдлэл, самнасан ноолуур зэрэг гол нэр төрлийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл 4.2 – 46.3 хувиар буурсан байна.

Хүснэгт 14. Салбарын гол нэр төрлийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл

Бүтээгдэхүүн	2023		2024*		Өөрчлөлт	
	XII	I-XII	XII	I-XII	XII	I-XII/%
Малын мах, мян.тн	8.9	49.5	6.8	54.5	+ 4.9	+ 10.0
Шингэн сүү, сая.л	4.8	54.4	5.8	59.6	+ 5.2	+ 9.5
Гурил, мян.тн	21.6	191.3	13.1	144.4	- 46.9	- 24.6
Цэвэр спирт, сая.л	0.883	11.0	0.752	10.6	- 0.465	- 4.2
Цагаан архи, сая.л	3.4	27.2	2.1	31.3	+ 4.1	+ 15.1
Ус, ундаа, жүүс, сая.л	32.9	408.9	36.9	448.9	+ 40.1	+ 9.8
Янжуур тамхи, сая.блок	0.256	3.2	0.368	2.4	- 0.803	- 25.0
Ноолууран сүлжмэл эдлэл, мян.ш	60.0	459.0	37	368	- 127	- 25.8
Самнасан ноолуур, тонн	114.0	1166	35	626	- 540	- 46.3

Эх сурвалж: Үндэсний статистикийн хороо 2024-XII

ДӨРӨВ. ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ ГАДААД ХУДАЛДАА

4.1 Экспорт: Хөдөө аж ахуйн гаралтай гол нэрийн бүтээгдэхүүн, түүхий эдийн экспорт 2024 онд 783.8 сая ам.доллар болж нийт экспортын орлогын 4.9 хувийг эзэлж байна. ХАА-н гаралтай бүтээгдэхүүний нийт экспорт нь өмнөх оноос 193.7 сая ам.доллараар буурсан байна.

Хүснэгт 15. Хөдөө аж ахуйн гаралтай бүтээгдэхүүний экспорт

№	хэсгийн нэр	2023 оны эхний 12 сар		2024 оны эхний 12 сар		Өөрчлөлт (2024/2023)	
		Цэвэр жин, мян.тн	Үнэ сая.\$	Цэвэр жин, мян.тн	Үнэ сая.\$	Цэвэр жин, мян.тн	Үнэ сая.\$
	Дүн	240.2	977.6	201.9	783.8	-38.3	-193.7
1	Амьд мал, амьтад, мал амьтдын гаралтай бүтээгдэхүүн	55.9	200.1	53.0	197.6	-2.9	-2.5
2	Ургамлын гаралтай бүтээгдэхүүн	82.7	160.7	83.5	73.0	+0.8	-87.7
3	Мал амьтны болон ургамлын гаралтай тос, өөх	6.2	3.2	5.5	2.5	-0.7	-0.6
4	Хүнсний бэлэн бүтээгдэхүүн	59.5	157.7	30.9	103.3	-28.6	-54.4
5	Арьс ширэн түүхий эд болон боловсруулсан арьс, шир, ангийн үс, эдгээрээр хийсэн эдлэл	10.7	4.8	8.8	3.3	-1.9	-1.5
8	Нэхмэлийн материал болон нэхмэл эдлэл	25.2	451.2	20.2	404.1	-5.0	-47.1

Эх сурвалж: Гаалийн ерөнхий газар 2024-XII

ХАА-н гаралтай бүтээгдэхүүний экспорт өмнөх оноос буурахад Ургамлын гаралтай бүтээгдэхүүний экспорт 87.7 сая ам.доллараар, Хүнсний бэлэн бүтээгдэхүүний экспорт 54.4 сая ам.доллараар, нэхмэлийн материал болон нэхмэл эдлэлийн экспорт 47.1 сая ам.доллараар буурсан нь голлон нөлөөлжээ.

Мал аж ахуйн гаралтай гол нэрийн түүхий эд, бүтээгдэхүүний экспорт өмнөх оноос буурахад сэмлээгүй эсвэл самнаагүй хонины ноосний экспорт 5019.4 мянган ам.доллараар, Ямааны самнасан ноолуур 26030.6 мянган ам.доллараар, Ямааны угаасан ноолуур 7231.3 мянган ам.доллараар, Үхэр, адууны боловсруулаагүй шир 438.1 мянган ам.доллараар, Энгийн хатаасан адууны шир 207.2 мянган ам.доллараар буурсан нь голлон нөлөөлжээ.

Хүснэгт 16. Мал аж ахуйн гаралтай гол нэрийн түүхий эд, бүтээгдэхүүний экспорт

Барааны нэр	нэгж	2023 оны эхний 12 сар		2024 оны эхний 12 сар		Өөрчлөлт (2024/2023)	
		Тоо хэмжээ	Үнэ мян.\$	Тоо хэмжээ	Үнэ мян.\$	Тоо хэмжээ	Үнэ мян.\$
Сэмлээгүй эсвэл самнаагүй хонины ноос.	тн	13324.1	13964.8	8231.1	8945.4	-5093.0	-5019.4
Зунгагтай, хяргасан ноос	тн	25.1	25.1	0.0	0.0	-25.1	-25.1
Тэмээний угаасан эр ноос	тн	1.7	15.6	24.0	36.0	+22.3	+20.4
Тэмээний угаасан эм ноос	тн	1041.0	3745.2	1142.9	3755.1	+101.9	+9.9
Бүгд		14392.0	17750.7	9398.0	12736.5	-4994.0	-5014.2
Ямааны угаагаагүй ноолуур	тн	0.0	0.0	0.1	2.7	+0.1	+2.7
Ямааны угаасан ноолуур	тн	5449.1	263952.4	4775.8	256721.1	-673.3	-7231.3
Ямааны самнасан ноолуур	тн	1001.1	95850.9	707.3	69820.3	-293.8	-26030.6
Дахин боловсруулсан богино ноолуур	тн	4.7	528.4	0.0	0.0	-4.7	-528.4
Бүгд		6454.9	360331.7	5483.1	326544.1	-971.7	-33787.6
Үхэр, адууны боловсруулаагүй шир, хуулдас.	мян.ш	516.2	1139.9	282.8	701.8	-233.4	-438.1
Энгийн хатаасан үхрийн шир	мян.ш	22.0	76.9	4.9	19.4	-17.2	-57.5
Давсалж хатаасан үхрийн шир	мян.ш	2.0	20.6	0.0	0.0	-2.0	-20.6
Шинэ буюу давсалсан нойтон үхрийн шир	мян.ш	86.7	364.8	55.2	220.8	-31.5	-144.0
Үхрийн бусад аргаар чанарын хамгаалалт хийсэн шир	мян.ш	16.0	48.0	4.0	12.0	-12.0	-36.0
Үхрийн 16 кг-аас дээш жинтэй бүтэн шир	мян.ш	49.0	253.6	49.7	234.9	+0.8	-18.7
Бүгд		691.9	1903.8	396.6	1188.9	-295.3	-714.9
Энгийн хатаасан адууны шир	мян.ш	316.3	322.0	129.0	114.8	-187.3	-207.2
Давсалж хатаасан адууны шир	мян.ш	0.0	0.0	9.2	9.9	+9.2	+9.9
Шинэ буюу давсалсан нойтон адууны шир	мян.ш	4.4	11.7	7.8	17.9	+3.4	+6.2
Бусад аргаар чанарын хамгаалалт хийсэн адууны шир	мян.ш	4.4	13.2	8.3	44.4	+3.9	+31.2
16 кг-аас дээш жинтэй бүтэн адууны шир	мян.ш	15.5	29.1	14.8	27.7	-0.7	-1.4
Бусад мал, амьтдын арьс	мян.ш	0.2	74.3	0.2	90.8	+0.1	+16.5
Бүгд		340.7	450.3	169.3	305.5	-171.4	-144.8
Бусад мал, амьтны сэмлээгүй буюу самнаагүй үс, хялгас.	тн	9455.0	283867.2	10030.8	280102.5	+575.8	-3764.7
Мал амьтны үс, хялгасны хаягдал (сэргээсэн ноос үл хамаарна).	тн	199.1	204.3	417.6	188.8	+218.5	-15.5
Мал амьтны самнасан үс, хялгас	тн	1419.0	98410.6	851.1	70563.9	-568.0	-27846.7
Бүгд		11073.1	382482.1	11299.5	350855.2	+226.4	-31626.9
Үхэр, адууны боловсруулсан шир	мян.дм2	10004.1	648.8	50710.6	1237.5	+40706.5	+588.7
Хонь, хурганы боловсруулсан арьс буюу шеврет.	мян.дм2	39869.6	604.6	403.3	4.1	-39466.3	-600.5
Ямаа, ишигний боловсруулсан арьс буюу шевро.	мян.дм2	59303.8	1450.2	45674.5	1130.4	-13629.3	-319.8
Бусад амьтдын, боловсруулсан арьс	мян.дм2	268.5	41.2	0.1	1.1	-268.4	-40.1
Бүгд		109446.0	2744.8	96788.5	2373.1	-12657.5	-371.7

Мөн өмнөх оноос хонь, хурганы боловсруулсан арьс буюу шеврет 600.5 мянган ам.доллаароор, Ямаа, ишигний боловсруулсан арьс буюу шевро 319.8 мянган ам.доллаароор тус тус буурсан байна.

Хүнсний гол нэрийн бүтээгдэхүүний экспорт өмнөх оноос буурахад бусад самар 88083.6 мянган ам.доллаароор, Лаазалсан махан бүтээгдэхүүн 45980.4 мянган ам.доллаароор, Ликер, виски, конъяк, архи 1604.9 мянган ам.доллаароор буурсан нь голлон нөлөөлжээ.

Хүснэгт 17. Хүнсний гол нэрийн бүтээгдэхүүний экспорт

Барааны нэр	нэгж	2023 оны эхний 12 сар		2024 оны эхний 12 сар		Өөрчлөлт (2024/2023)	
		Тоо хэмжээ	Үнэ мян.\$	Тоо хэмжээ	Үнэ мян.\$	Тоо хэмжээ	Үнэ мян.\$
Шингэн сүү, цөцгий.	л	0	0	200	0.8	+ 200	+ 0.8
Тараг, цагаан идээ.	тн	3.39	9.8	1.289	3	- 2.1	- 6.8
Шар сүү	тн	0.00	0	0.792	11.5	0.8	11.5
Цөцгийн тос	тн	0.10	1.9	0.041	0	- 0.1	- 1.9
Бяслаг ба аарц.	тн	13.96	121.3	6.847	48.2	-7.1	-73.1
Зөгийн цэвэр бал.	тн	0.31	3	0.620	4	+ 0.3	+ 1.0
Төмс	тн	0.00	0	20.000	3.9	+20.0	+ 3.9
Бусад самар	тн	8484.11	115419.4	1903.097	27335.8	- 6581.0	- 88083.6
Цай	тн	2.44	22.7	3.112	22.8	+ 0.7	+ 0.1
Байхуу цай	тн	0.41	11	1.609	16.9	+ 1.2	+ 5.9
Шахмал ногоон цай	тн	0.91	1.8	1.050	2.4	+ 0.1	+ 0.6
Гурвалжин ба шар будаа, бусад үр тариа	тн	0.00	0	199.960	100	+ 200.0	+ 100
Улаанбуудайн буюу меслины гурил	тн	657.68	154.4	1403.200	290	+ 745.5	+ 135.6

Улаанбуудайн дээд гурил	тн	19.85	15.2	30.000	21	+ 10.2	+ 5.8
Улаанбуудайн 1-р зэргийн гурил	тн	7.37	5.6	70.000	39.5	+ 62.6	+ 33.9
Улаанбуудайн 2-р зэргийн гурил	тн	626.34	130.9	1303.200	229.5	+ 676.9	+ 98.6
Рапс	тн	73530.39	44802	76132.800	44788.2	+ 2602.4	-13.8
Хиам, зайдас	тн	7.93	64.6	0.863	3.5	-7.1	-61.1
Лаазалсан махан бүтээгдэхүүн	тн	32974.39	139534.6	20900.997	93554.2	- 12073.4	- 45980.4
Махны шүүс, ханд	тн	0.00	0	4.230	6.9	+ 4.2	+ 6.9
Чихэр, чихрийн зүйлс, бохь	тн	27.41	135.7	13.847	50.1	- 13.6	- 85.6
Хатуу чихэр	тн	8.33	52.6	0.287	0.4	-8.0	- 52.2
Шоколад ба какао агуулсан бусад хүнсний зүйлс	тн	12.99	101.3	20.074	138.6	+ 7.1	+ 37.3
Гоймон, банш, кускус	тн	30.56	42.3	0.414	1.1	- 30.1	- 41.2
Талх, амтлаг гурилан зүйлс	тн	17.40	42.8	8.504	20.4	- 8.9	- 22.4
Жимс, ногооны шүүс	мян.л	90.46	150.1	137.213	314.5	+ 46.8	+ 164.4
Кофе, цай, парагвай цайнд суурилсан бэлдмэл	тн	84.22	307.6	39.205	428.7	-45.0	+ 121.1
Бэлэн хоол	тн	487.17	506.2	495.650	590.5	+ 8.5	+ 84.3
Зайрмаг	тн	8.81	33.3	0.000	0	- 8.8	- 33.3
Бусад хүнсний бүтээгдэхүүн	тн	591.23	2446.4	435.911	2780.7	- 155.3	+ 334.3
Ус, рашаан, цас, мөс	мян.л	0.77	0.6	35.387	5.3	+ 34.6	+ 4.7
Рашаан ,хийжүүлсэн ус	мян.л	0.72	0.5	10.036	0.2	+ 9.3	-0.3
Согтууруулах биш ундаа	мян.л	1753.10	1349.8	979.132	777.7	- 774.0	- 572.1
Шар айраг	мян.л	410.00	518.1	335.005	401	- 75.0	- 117.1
Усан үзэмний цэвэр дарс	мян.л	0.05	0.5	0.000	0	0.0	-0.5
Ликер, виски, коньяк, архи	мян.л	319.69	2996.1	172.441	1391.2	- 147.3	- 1604.9
Коньяк	мян.л	4.93	96.6	0.000	0	- 4.9	- 96.6
Виски	мян.л	22.98	580.2	0.018	0.2	- 23.0	- 580
Ром	мян.л	2.88	17	0.000	0	- 2.9	- 17
Джин	мян.л	7.45	66.7	0.000	0	-7.5	-66.7
Цагаан архи	мян.л	266.90	2099.1	165.799	1347.8	-101.1	-751.3
Ликёр	мян.л	3.93	49	0.000	0	-3.9	-49
Хаягдал мах ба загас дайвар мах	тн	0.00	0	80.000	24.4	80.0	24.4

Эх сурвалж: Гаалийн ерөнхий газар 2024-XII

4.2. Импорт: Хөдөө аж ахуйн гаралтай гол нэрийн бүтээгдэхүүн, түүхий эдийн импорт 2024 онд 1409.3 сая ам.доллар буюу нийт импортын 12.1 хувийг эзэлж байна. ХАА-н гаралтай бүтээгдэхүүний нийт импорт нь өмнөх оноос 210.8 сая ам.доллараар өссөн байна.

Хүснэгт 18. Хөдөө аж ахуйн гаралтай бүтээгдэхүүний импорт

№	Хэсгийн нэр	2023 оны эхний 12 сар		2024 оны эхний 12 сар		Өөрчлөлт (2024/2023)	
		Тоо хэмжээ, мян.тн	Үнэ сая.\$	Тоо хэмжээ, мян.тн	Үнэ сая.\$	Тоо хэмжээ, мян.тн	Үнэ сая.\$
Дүн		792.4	1198.5	1058.0	1409.3	+265.7	+210.8
1	Амьд мал, амьтад, мал амьтдын гаралтай бүтээгдэхүүн	65.3	149.8	66.0	149.1	+0.6	-0.7
2	Ургамлын гаралтай бүтээгдэхүүн	311.8	153.3	466.9	205.1	+155.2	+51.8
3	Мал амьтны болон ургамлын гаралтай тос, өөх	28.6	36.8	33.1	41.6	+4.4	+4.9
4	Хүнсний бэлэн бүтээгдэхүүн	354.3	698.4	460.3	864.3	+106.1	+166.0
5	Арьс ширэн түүхий эд болон боловсруулсан арьс, шир, ангийн үс, эдгээрээр хийсэн эдлэл	0.6	9.5	1.1	9.8	+0.4	+0.2
8	Нэхмэлийн материал болон нэхмэл эдлэл	31.7	150.7	30.7	139.4	-1.1	-11.3

Эх сурвалж: Гаалийн ерөнхий газар 2024-XII

ХАА-н гаралтай бүтээгдэхүүний импорт 2024 онд өмнөх оноос өсөхөд ургамлын гаралтай бүтээгдэхүүний импорт 51.8 сая ам.доллараар, Хүнсний бэлэн бүтээгдэхүүний экспорт 166.0 сая ам.доллараар өссөн нь голлон нөлөөлжээ. Харин Нэхмэлийн материал болон нэхмэл эдлэлийн импорт өмнөх оноос 11.3 сая ам доллараар буурсан байна.

Хүснэгт 19. Мал аж ахуйн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний импорт

Барааны нэр	нэгж	2023 оны эхний 12 сар		2024 оны эхний 12 сар		Өөрчлөлт (2024/2023)	
		Тоо хэмжээ	Үнэ мян.\$	Тоо хэмжээ	Үнэ мян.\$	Тоо хэмжээ	Үнэ мян.\$
Сэмлээгүй эсвэл самнаагүй хонины ноос.	тн	234.8	638.0	188.5	521.7	-46.3	-116.3
Зунгагтай, хяргасан ноос	тн	0.0	0.0	31.2	10.0	31.2	10.0
Ямааны самнасан ноолуур	тн	7.0	986.2	0.0	0.0	-7.0	-986.2
Дахин боловсруулсан богино ноолуур	тн	0.0	0.0	1.2	95.4	1.2	95.4
Ямааны угаагаагүй ноолуур	тн	0.2	0.4	0.5	1.7	0.4	1.3
Ямааны угаасан ноолуур	тн	279.3	12749.5	154.4	8003.4	-124.9	-4746.1
Үхэр, адууны боловсруулаагүй шир, хуулдас.	мян.ш	0.0	0.0	10.4	22.0	10.4	22.0
Бусад мал, амьтны сэмлээгүй буюу самнаагүй үс, хялгас.	тн	391.6	13226.5	154.9	8005.1	-236.7	-5221.4
Мал амьтны үс, хялгасны хаягдал (сэргээсэн ноос үл хамаарна).	тн	172.9	116.3	274.8	101.3	101.9	-15.0
Мал амьтны самнасан үс, хялгас	тн	7.0	986.4	44.3	138.5	37.3	-847.9

Үхэр, адууны боловсруулсан шир	мян.ш	1558.5	76.5	4527.9	274.1	2969.3	197.6
Ямаа, ишигний боловсруулсан арьс буюу шевро.	мян.дм ²	0.0	0.0	297.0	13.9	297.0	13.9
Бусад амьтдын, боловсруулсан арьс	мян.дм ²	8171.4	928.5	2491.0	374.6	-5680.5	-553.9

Эх сурвалж: Гаалийн ерөнхий газар 2024-XII

Хүснэгт 20. Хүнсний гол нэрийн бүтээгдэхүүний импорт

Барааны нэр	нэгж	2023 оны эхний 12 сар		2024 оны эхний 12 сар		Өөрчлөлт (2024/2023)	
		Тоо хэмжээ	Үнэ мян.\$	Тоо хэмжээ	Үнэ мян.\$	Тоо хэмжээ	Үнэ мян.\$
Шингэн сүү, цөцгий.	мян.л	261.50	1.12	342.92	1.36	+81.42	+0.24
Өтгөрүүлсэн, хуурай сүү, цөцгий.	тн	7462.29	24.66	5757.40	17.58	-1704.89	-7.07
Хуурай сүү	тн	4992.63	18.80	3786.10	13.52	-1206.53	-5.28
Өтгөрүүлсэн сүү	тн	979.75	1.49	929.32	1.35	-50.43	-0.14
Тараг, цагаан идээ.	тн	3298.78	8.46	4108.69	10.05	+809.91	+1.59
Шар сүү	тн	207.55	0.34	224.35	0.32	+16.80	-0.02
Цөцгийн тос	тн	439.88	2.97	459.71	3.38	+19.83	+0.41
Бяслаг ба аарц.	тн	2442.90	13.47	3409.21	18.13	+966.30	+4.66
Шувууны өндөг	сая.ш	183.46	14.48	98.33	9.71	-85.13	-4.77
Шувууны өндөг, үржлийн	сая.ш	3.38	0.80	3.69	0.90	+0.31	+0.10
Шувууны өндөг, хүнсний	сая.ш	180.08	13.67	94.62	8.80	-85.46	-4.88
Өндөгний шар.	тн	5.24	0.02	14.15	0.09	+8.91	+0.07
Хуурай өндөг	тн	0.00	0.00	5.60	0.05	+5.60	+0.05
Зөгийн цэвэр бал.	тн	232.33	1.15	266.25	1.34	+33.92	+0.19
Амьтны гаралтай бусад хүнсний бүтээгдэхүүн	тн	7.92	0.05	8.57	0.06	+0.65	+0.01
Төмс	тн	2144.09	0.30	2738.17	0.62	+594.09	+0.32
Үрийн төмс	тн	1801.91	0.26	786.76	0.39	-1015.15	0.13
Улаан лооль	тн	1558.22	0.45	4772.51	1.29	+3214.29	+0.85
Сонгино, сармис	тн	20159.96	5.22	25069.18	6.53	+4909.22	+1.31
Байцаа	тн	19902.18	5.20	34432.15	9.15	+14529.97	+3.95
Латук ба цикори (Салатны навч)	тн	15690.02	3.31	20910.68	4.41	+5220.66	+1.10
Лууван, манжин, бусад үндэс үрт ногоо	тн	6672.86	1.46	1939.66	0.44	-4733.21	-1.02
Өргөст хэмх	тн	1138.19	0.32	2086.72	0.53	+948.53	+0.21
Буурцагт ургамал	тн	135.72	0.04	0.03	0.00	-135.69	-0.04
Бусад ногоо	тн	21894.32	5.03	31089.92	7.00	+9195.60	+1.97
Хөлдөөсөн ногоо	тн	609.11	0.67	970.48	1.04	+361.37	+0.37
Шууд хэрэглэх боломжгүй түр лаазалсан хүнсний ногоо	тн	249.77	0.17	281.66	0.25	+31.89	+0.08
Хатаасан ногоо	тн	118.81	0.61	134.38	0.69	+15.57	+0.07
Нунтагласан, хатаасан буурцагт ургамал	тн	1833.17	0.53	762.49	0.42	-1070.68	-0.11
Бусад хүнсний ургамал	тн	6.78	0.04	10.35	0.05	+3.57	+0.02
Наргилын самар, бразил самар	тн	18.93	0.08	14.13	0.06	-4.79	-0.02
Бусад самар	тн	116.95	0.67	105.94	0.72	-11.01	+0.05
Гадил	тн	3920.13	2.76	3476.50	2.24	-443.63	-0.52
Нанжин чавга, инжир, хан боргоцой,	тн	401.55	0.65	258.30	0.58	-143.25	-0.07
Жүржийн төрлийн жимс	тн	3983.96	2.69	7980.80	4.23	+3996.84	+1.54
Усан үзэм	тн	3721.40	4.08	4044.31	4.21	+322.91	+0.12
Амтат гуа, шийгуа	тн	5191.21	1.35	4987.49	1.25	-203.72	-0.11
Алим, лийр	тн	30556.63	22.22	30139.29	25.51	-417.34	+3.29
Гүйлс, интоор, тоор, чавга, үүргэн жимс	тн	1250.33	0.38	530.35	0.36	-719.97	-0.02
Бусад жимс	тн	189.51	0.39	207.80	0.48	+18.29	+0.09
Анхан шатны боловсруулалт хийсэн жимс, самар	тн	475.65	1.00	644.96	1.31	+169.31	+0.31
Түр хадгалсан, хүнсэнд шууд хэрэглэж болохгүй жимс ба самар	тн	3.83	0.01	0.37	0.01	-3.47	+0.00
Бусад хатаасан жимс	тн	824.01	1.80	670.12	1.53	-153.89	-0.26
Түр лаазалсан жүржийн жимс болон амтат гуаны хальс	тн	9.79	0.06	5.72	0.03	-4.07	-0.03
Кофе	тн	575.49	4.68	714.58	5.85	+139.09	+1.17
Цай	тн	1963.92	4.95	1990.48	6.52	+26.56	+1.58
Байхуу цай	тн	296.37	2.14	537.19	4.04	+240.82	+1.90
Шахмал ногоон цай	тн	1227.12	1.32	985.99	1.23	-241.14	-0.09
Чинжүү	тн	179.57	0.76	235.33	1.03	+55.76	+0.27
Ванилла	тн	3.13	0.02	1.98	0.01	-1.15	-0.01
Шанц ба шанц модны цэцэг	тн	4.40	0.04	6.34	0.05	+1.93	+0.01
Лиш цэцэг (үр, цэцэг, иш)	тн	1.14	0.02	1.03	0.02	-0.11	+0.00
Задь, задийн бүрхүүл ба кардамон	тн	0.37	0.01	0.71	0.01	+0.34	+0.01
Гоньд, кориандр, зираан, арцны үр	тн	37.95	0.12	40.73	0.13	+2.78	+0.01
Цагаан гаа, лаврын навч, бусад амтлагч	тн	68.82	0.37	77.74	0.46	+8.92	+0.09
Улаан буудай	тн	47698.48	14.28	87931.71	25.51	+40233.23	+11.23
Хөх тариа	тн	21.00	0.00	0.00	0.00	-21.00	0.00
Арвай	тн	394.92	0.08	2116.43	0.51	+1721.51	+0.42
Овьёос	тн	17027.14	2.68	26459.33	4.51	+9432.20	+1.83
Эрдэнэ шиш	тн	672.14	0.38	1223.99	0.55	+551.85	+0.17
Цагаан будаа	тн	57900.64	36.00	49510.67	29.83	-8389.97	-6.18
Гурвалжин ба шар будаа, бусад үр тариа	тн	337.19	0.22	473.47	0.20	+136.28	-0.02
Шар будаа Бусад	тн	259.32	0.10	461.27	0.18	+201.94	+0.08

Улаанбуудайн буюу меслины гурил	тн	11142.05	2.90	63664.94	18.58	+52522.89	+15.68
Улаанбуудайн дээд гурил	тн	5738.65	1.56	40306.92	12.03	+34568.27	+10.47
Улаанбуудайн 1-р зэргийн гурил	тн	3581.37	0.98	23267.98	6.51	+19686.61	+5.53
Улаанбуудайн 2-р зэргийн гурил	тн	1669.97	0.31	54.78	0.02	-1615.20	-0.30
Бусад үр тарианы гурил	тн	1641.60	0.43	1651.26	0.48	+9.66	+0.05
Үр тарианы будаа, буталмал будаа ба үрлэн будаа	тн	2838.20	1.15	2018.11	0.78	-820.09	-0.37
Бусад аргаар боловсруулсан будаа	тн	6584.37	2.73	7500.78	2.93	+916.41	+0.19
Төмсний гурил	тн	56.18	0.16	60.41	0.16	+4.23	+0.00
Буурцагт ургамлын буюу бусад үндэс үрт ба булцуут ургамлын гурил	тн	37.77	0.14	5.92	0.02	-31.85	-0.12
Амуу соёолж	тн	9090.55	7.08	12917.43	8.64	+3826.89	+1.55
Цардуул; инулин	тн	873.17	0.88	1074.02	0.96	+200.86	+0.08
Улаанбуудайн цавуулаг	тн	14.08	0.02	0.04	0.00	-14.04	-0.02
Шар буурцагны шош	тн	240.86	0.09	215.99	0.10	-24.87	+0.01
Газрын самар	тн	11.68	0.04	19.09	0.03	+7.41	+0.00
Маалингийн үр	тн	13.98	0.02	42.87	0.04	+28.90	+0.02
Рапс	тн	2377.12	0.81	321.26	0.23	-2055.86	-0.58
Наранцэцгийн үр	тн	354.01	0.37	365.87	0.38	+11.86	+0.01
Бусад тослог ургамлын үр, жимс	тн	4766.10	2.27	24695.02	10.77	+19928.91	+8.50
Гичээс бусад тослог ургамлын үр, жимс	тн	0.06	0.00	2.01	0.00	+1.95	+0.00
Тариалах үр, жимс, мөөгөнцөр	тн	112.68	0.79	125.72	0.62	+13.04	-0.17
Хүнсний ногооны үр	тн	4.53	0.48	1.64	0.38	-2.90	-0.10
Зөрөг цэцгийн боргоцой, царгас	тн	4.36	0.09	7.90	0.14	+3.54	+0.05
Үнэртэн гоо сайхны зориулалтанд, мөн шавьж буюу мөөгөнцрийн эсрэг шууд ашиглах ургамал	тн	19.91	0.09	46.80	0.17	+26.89	+0.08
Далайн замаг, чихрийн манжин ба нишингэ, жимсний яс, үр	тн	209.23	2.82	261.93	4.15	+52.70	+1.33
Хиам, зайдас	тн	127.39	0.59	167.78	0.78	+40.40	+0.19
Лаазалсан махан бүтээгдэхүүн	тн	2291.79	8.11	2683.00	9.37	+391.21	+1.26
Махны шүүс, ханд	тн	0.00	0.00	0.11	0.00	+0.11	+0.00
Лаазалсан загас, түрс	тн	2104.47	7.29	2794.68	10.43	+690.21	+3.13
Лаазалсан хавч, нялцгай биетэн	тн	48.33	0.41	38.67	0.30	-9.67	-0.11
Саахар	тн	53649.82	38.25	73331.97	54.46	+19682.15	+16.20
Элсэн чихэр	тн	51676.87	36.29	71608.42	52.84	+19931.54	+16.55
Ёотон	тн	1442.49	1.41	1071.89	0.99	-370.60	-0.42
Химийн цэвэр саахар (лактоз, мальтоз, глюкоз, фруктоз), хиймэл зөгийн бал	тн	2345.80	1.98	2872.29	2.37	+526.48	+0.39
Хар бурам	тн	0.21	0.00	0.14	0.00	-0.07	0.00
Чихэр, чихрийн зүйлс, бохь	тн	13022.41	39.77	11792.34	40.73	-1230.07	+0.96
Хатуу чихэр	тн	4765.22	11.63	3800.90	10.20	-964.31	-1.43
Какаогийн шош	тн	0.05	0.00	0.00	0.00	-0.05	0.00
Зуурмаг какао	тн	14.07	0.07	13.00	0.15	-1.07	0.08
Какаогийн тос	тн	11.11	0.07	2.00	0.04	-9.11	-0.03
Нунтаг какао.	тн	135.65	0.49	199.81	1.16	+64.15	+0.67
Шоколад ба какао агуулсан бусад хүнсний зүйлс	тн	15647.62	70.36	15376.40	77.95	-271.22	+7.58
Амуу соёолжны ханд, бүтээгдэхүүн, какао агуулсан сүүн бүтээгдэхүүн	тн	3045.82	13.15	2546.49	13.22	-499.33	+0.07
Жижиглэн худалдаалах зориулалтаар савласан хүүхдийн хоол	тн	653.89	7.26	788.55	8.63	+134.67	+1.37
Гоймон, банш, кускас	тн	14583.39	32.16	18786.33	39.93	+4202.94	+7.77
Цардуулан бүтээгдэхүүн	тн	563.58	0.72	807.30	0.94	+243.71	+0.22
Пүнтүүз	тн	556.30	0.71	786.42	0.90	+230.12	+0.19
Хайрсан, хөөлгөсөн үр тариа	тн	1440.26	5.80	1304.45	5.62	-135.81	-0.18
Талх, амтлаг гурилан зүйлс	тн	23504.04	73.62	24977.58	81.54	+1473.54	+7.92
Талх, талхан бүтээгдэхүүн	тн	287.83	1.68	446.01	3.14	+158.18	+1.47
Лаазалсан ногоо, жимс, самар (цууны хүчилд дарсан)	тн	5499.56	6.17	6352.12	7.48	+852.56	+1.30
Лаазалсан улаан лооль (цууны хүчилд дарснаас бусад)	тн	920.55	1.03	1280.78	1.41	+360.23	+0.37
Лаазалсан мөөг (цууны хүчилд дарснаас бусад)	тн	280.65	0.31	511.52	0.58	+230.88	+0.28
Лаазалсан буюу хөлдөөсөн бусад ногоо (цууны хүчилд дарснаас бусад)	тн	2365.94	3.93	3106.68	4.92	+740.74	+0.99
Лаазалсан буюу хөлдөөгөөгүй бусад ногоо (цууны хүчилд дарснаас бусад)	тн	4872.46	16.89	5721.32	16.86	+848.86	-0.03
Лаазалсан жимс, самар (саахранд дарсан)	тн	88.87	0.34	57.57	0.35	-31.29	0.01
Чанамал жимс, самрын бэлэн бүтээгдэхүүн	тн	5059.99	9.57	6074.76	12.46	+1014.77	+2.89
Бусад аргаар бэлтгэсэн жимс, самар	тн	5673.64	10.80	7374.54	13.44	+1700.90	+2.64
Жимс, ногооны шүүс	мянл	5559.10	9.51	7163.40	12.78	+1604.30	+3.27
Кофе, цай, парагвай цайнд суурилсан бэлдмэл	тн	5108.03	22.76	6933.00	30.37	+1824.97	+7.62
Хөөлгөгч	тн	752.59	1.99	770.01	1.98	+17.42	-0.01
Сүмс, цуу, гич	тн	12623.41	24.53	14839.86	30.77	+2216.45	+6.25
Хөөлгөгч нунтаг бэлдмэл	тн	161.76	0.56	160.15	0.49	-1.61	-0.08
Бэлэн хоол	тн	2030.37	7.10	2609.76	8.57	+579.38	+1.47
Зайрмаг	тн	2712.05	9.00	3055.98	10.88	+343.93	+1.87
Бусад хүнсний бүтээгдэхүүн	тн	7651.65	82.48	9343.49	110.98	+1691.84	+28.50
Биологийн идэвхт хүнсний нэмэлт бүтээгдэхүүн шингэн	мянл	193.28	5.90	170.63	3.91	-22.65	-2.00
Биологийн идэвхт хүнсний нэмэлт бүтээгдэхүүн бусад	тн	308.26	14.93	446.25	20.38	+138.00	+5.45
Ус, рашаан, цас, мөс	мянл	5242.89	4.26	7188.02	6.20	+1945.12	+1.93

Рашаан ,хийжүүлсэн ус	мян.л	5034.86	4.06	6965.03	6.02	+1930.17	+1.96
Согтууруулах биш ундаа	мян.л	40742.85	37.64	56135.42	59.95	+15392.57	+22.31
Шар айраг	мян.л	24548.04	22.27	36240.98	36.96	+11692.95	+14.69
Усан үзэмний цэвэр дарс	мян.л	2571.65	12.36	2610.73	13.40	+39.08	+1.04
Хөөсөрдөг дарс	мян.л	541.63	3.08	539.31	3.17	-2.33	+0.09
Вермут, бусад дарс	мян.л	261.62	0.69	356.35	1.18	+94.73	+0.49
Шуугин дарс	мян.л	102.08	0.23	270.44	0.65	+168.36	+0.42
Этилийн спирт	мян.л	0.60	0.00	0.31	0.00	-0.30	0.00
Ликер, виски, коньяк, архи	мян.л	3133.96	20.12	5082.63	30.17	+1948.67	+10.05
Коньяк	мян.л	172.49	4.49	267.76	5.71	+95.27	+1.22
Виски	мян.л	370.05	5.56	559.13	8.44	+189.08	+2.88
Ром	мян.л	17.50	0.17	19.26	0.17	+1.77	0.00
Джин	мян.л	94.20	0.74	232.92	1.52	+138.73	+0.78
Цагаан архи	мян.л	535.98	3.68	827.90	5.51	+291.92	+1.84
Ликёр	мян.л	182.03	1.59	394.26	2.74	+212.23	+1.15
Цуу, цууны хүчил	мян.л	316.02	0.53	300.96	0.46	-15.05	-0.06
Хаягдал мах ба загас дайвар мах	тн	0.07	0.001	0.00	0.00	-0.07	-0.001

Эх сурвалж: Гаалийн ерөнхий газар 2024-ХII

ТАВ. МАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ДУНДАЖ ҮНЭ

Малын зах зээлийн дундаж үнийн 2024 оны 12 дугаар сарын мэдээллийг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад атны үнэ 1.5 сая төгрөг болж, 36.6 мянган төгрөгөөр, соёолон үрээний үнэ 1.2 сая төгрөг болж, 34.8 мянган төгрөгөөр, хязаалан гунан үхрийн үнэ 1.6 сая төгрөг болж, 105.6 мянган төгрөгөөр, эр хонины үнэ 242.0 мянган төгрөг болж, 28.5 мянган төгрөгөөр, эр ямааны үнэ 157.7 мянган төгрөг болж, 14.5 мянган төгрөгөөр тус тус өссөн байна.

Хүснэгт 21. Нас гүйцсэн малын дундаж үнэ, мянган төгрөгөөр, жил бүрийн 12 дугаар сард

Төрөл	2021 - XII	2022 - XII	2023 - XII	2024 - XII	2024 – XII/2023 - XII	
					өөрчлөлт мян.төг	Хувь
Нас гүйцсэн ат	1377.3	1415.0	1475.5	1512.2	+ 36.6	+ 2.5
Соёолон үрээ	1111.2	1100.7	1163.8	1198.6	+ 34.8	+ 3.0
Хязаалан гуна	1330.1	1352.0	1452.6	1558.3	+ 105.6	+ 7.3
Эр хонь	207.9	192.0	213.5	242.0	+ 28.5	+ 13.4
Эр ямаа	150.6	135.9	143.2	157.7	+ 14.5	+ 10.1

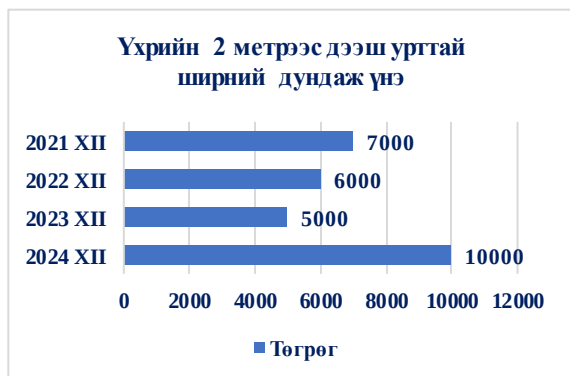
Эх сурвалж: Үндэсний статистикийн хороо 2024-ХII

2024 оны 12 дугаар сард эр хонины үнэ Өмнөговь, Баян-Өлгий аймагт хамгийн өндөр буюу 280.0 мянган төгрөг, Хөвсгөл аймагт хамгийн бага буюу 190.0 мянган төгрөг байна.

Үхрийн 2 метрээс дээш урттай шир 2024 оны 12 дугаар сард 10.0 мянган төгрөг болж, өмнөх оны мөн үеэс 5.0 мянган төгрөгөөр, цагаан ноолуурын 1 кг-ын дундаж үнэ 105.0 мянган төгрөг болж, өмнөх оны мөн үеэс 8.0 мянган төгрөгөөр тус тус өссөн байна.

Цагаан ноолуурын 1 кг-ын үнэ 2024 оны 12 дугаар сард Дундговь, Говь-Алтай аймагт хамгийн өндөр

буюу 120.0 мянган төгрөг, Булган аймагт хамгийн бага буюу 80.0 мянган төгрөг байна.

АШИГЛАСАН МЭДЭЭЛЭЛ

1. Монгол Улсын нийгэм, эдийн засгийн байдал, 2024 онд (урьдчилсан гүйцэтгэл);
2. 2024 оны эхний 12 сарын гадаад худалдааны барааны статистик мэдээлэл;
3. Үндэсний статистизийн хорооны “Статистикийн мэдээ” I–XII/2024 (Мал аж ахуй);
4. Үндэсний статистизийн хорооны “Статистикийн мэдээ” I–XII/2024 (Газартариалн);

НЭГТГЭСЭН:
БОДЛОГО, ТӨЛӨВЛӨЛТИЙН ГАЗРЫН
АХЛАХ ШИНЖЭЭЧ

Х.АЛТАНГЭРЭЛ